

Nr 152.

Av herr Bengtson m. fl., om utredning rörande statsbidrag till hantverksskolor m. m.

Ett flertal för hantverket och småindustrien livsviktiga problem fordra snabb lösning. Alldeles särskilt gäller detta lärlingsrekryteringen, som med åren kommit att uppvisa större och större svårigheter. Av de med denna rekrytering sammanhängande frågorna intaga tvenne, beträffande vilka förslag redan föreligga utarbetade inom överstyrelsen för yrkesutbildning, särskilt intresse. Dessa äro dels statsbidrag till inrättande av hantverksskolor, dels stipendier till ungdom, som genomgår lärlingsutbildning utom hemorten.

Hantverksskolor.

I samband med 1946 års skolkommissions beslut den 19 februari 1947 att tillsätta en delegation för utredning av frågan om den lägre yrkesutbildningens ställning i skolsystemet framhöll kommissionens ordförande, statsrådet Weijne, att olika skäl talade för att en betydande utvidgning och utbyggnad av yrkesutbildningsväsendet vore nödvändig samt att icke ens yrkesundervisningen för s. k. yrkesarbete i hantverk och industri tillnärmelsevis förmådde att täcka hela behovet. I förenämnda uttalande framhölls vidare att kommunerna på landsbygden på det hela taget helt saknade egna yrkesskolor och endast i mycket ringa utsträckning kunde hänvisa sin ungdom till sådana skolor på annan ort, men att det torde vara uppenbart, att upprättande av regelrätta yrkesskolor knappast kunde ifrågakomma på landsbygden och över huvud taget orter med liten befolkning annat än i vissa för respektive orter dominerande yrken.

Den ungdom, som har för avsikt att utbilda sig till yrkesarbetare men på sin hemort icke kan erhålla någon egentlig yrkesundervisning, bör dock beredas möjlighet att erhålla sådan undervisning. Vissa möjligheter härtill giva de centrala verkstadsskolorna. De kunna dock endast bereda yrkesutbildning åt en mindre del av landsbygdsungdomen. Även sedan dessa skolor fullt utbyggt kommer sålunda huvudparten av den landsbygdsungdom, som avser att utbilda sig till yrkesarbetare, att vara hänvisad till att förskaffa sig den praktiska utbildningen genom lärlingsanställning. I vissa yrken står sådan lärlingsanställning icke alls till buds på den unges hemort eller kan endast beredas i otillräcklig omfattning.

Även den ungdom som kunnat erhålla lärlingsanställning på sin hemort men därstädes icke har tillgång till yrkesskola bör ock beredas möjlighet att erhålla teoretiska yrkeskunskaper. I viss utsträckning torde lärlingar på sådana orter kunna förvärva teoretisk utbildning genom korrespondensundervisning. Sådan undervisning kan emellertid icke helt ersätta muntlig undervisning i yrkest teori och kan självfallet ej alls ersätta den nödvändiga kompletterande praktiska undervisningen. Stort behov föreligger av att lärlingarna från dylika orter under någon tid frikopplas från arbetet hos läromästaren för att meddelas teoretisk undervisning i heldagsskolor, vilka i enlighet med ett av skolöverstyrelsen år 1936 avgivet förslag kunde givas namnet »hantverksskolor». Därjämte böra lärlingarna erhålla kompletterande undervisning i praktiskt yrkesarbete i sådana moment, som de icke få utöva hos hantverksmästarna.

Förslag om införande av en dylik skoltyp har tidigare väckts i olika sammanhang.

Sålunda har Sveriges hantverks- och småindustriorganisation aktualiserat denna fråga vid skilda tillfällen, bland annat i en till överstyrelsen för yrkesutbildning överlämnad promemoria av den 19 februari 1945.

Överstyrelsen för yrkesutbildning överlämnade den 26 september 1947 till Kungl. Maj:t ett förslag angående införande av statsbidrag till hantverksskolor enligt i huvudsak samma grunder som gälla för statens bidrag till centrala verkstadsskolor samt föreslog att för budgetåret 1948/49 måtte anvisas ett förslagsanslag av 50 000 kronor åt sådana skolor.

Stipendier till ungdom, som genomgår lärlingsutbildning utom hemorten.

I samband med meddelande av bestämmelser angående statsunderstöd för utbildande av lärlingar i hantverksyrken anbefalldes Kungl. Maj:t i nådigt brev den 14 juni 1946, punkten 246, överstyrelsen för yrkesutbildning att verkställa utredning av frågan om stipendier till ungdom, som önskar genomgå lärlingsutbildning utom hemorten, samt att med sagda utredning och det förslag, som därav måtte föranledas, inkomma till Kungl. Maj:t.

Vederbörande departementschef hänvisade i sitt uttalande till 1946 års statsverksproposition under ifrågavarande punkt till vad statens arbetsmarknadskommission härvidlag anfört i sitt utlåtande den 7 februari 1945 över av överstyrelsen framlagt förslag till lag om utbildning inom hantverket m. m. Arbetsmarknadskommissionen hade framhållit, att avgörande för frågan om rekryteringen till lärlingsutbildningen inom hantverket vore, huruvida den enskilde skulle få ekonomisk möjlighet att gå igenom en lång och för flertalet jämförelsevis dyrbar utbildning. Enligt kommissionens mening vore det därför välmotiverat, att framför allt på landsbygden och i mindre samhällen, där tillgång på lärlingsplatser saknades inom lämpliga yrken, möjligheter funnes att med stipendier av statsmedel ersätta de mer-

utgifter, som vore förknippade med lärlingsutbildning utanför hemorten. En förutsättning för genomförande av en sådan åtgärd vore dock, att stipendierna icke finge inverka på lönesättningen inom berörda yrkesområden. Kommissionen förordade därför, förutom en utökning av statsunderstödet till hantverksmästare för utbildning av lärlingar, att frågan om stipendier till ungdom, som önskade genomgå lärlingsutbildning utom hemorten, måtte upptagas till vidare övervägande.

Överstyrelsen för yrkesutbildning överlämnade i sina förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1948/49 verkställd utredning i ämnet och föreslog att för nämnda budgetår skulle anslås medel till stipendier till ungdom, som önskar genomgå lärlingsutbildning utom hemorten. Överstyrelsen hade funnit att frågan om stipendier till ungdom, som önskar genomgå lärlingsutbildning utom hemorten, får betraktas som ett led i de allmänna strävandena att bereda alla ungdomar, oberoende av hemort och föräldrarnas ekonomiska ställning, lika möjligheter till utbildning. När det gäller här ifrågavarande ungdomar föreligger dock den väsentliga skillnaden gentemot de ungdomar, som erhålla sin utbildning i skolor, att de åtnjuta lön under sin utbildning. Även om denna i vissa fall — särskilt under den första lärotiden — är alltför låg för att den skall kunna täcka kostnaderna för den unges uppehälle utan hjälp hemifrån, torde det dock icke med hänsyn till önskemålen att stipendierna icke böra påverka lönesättningen inom berörda yrkesområden vara möjligt att utforma sådana stipendier, att samtliga lärlingar oberoende av utgående lön skola kunna täcka sina levnadskostnader utan stöd från hemmet. Genom att — i motsats till vad som är fallet beträffande skolstipendierna — i förevarande fall begränsa frågan om stipendier till sådana ungdomar, som genomgå utbildning på annan ort än hemorten, är också redan utsagt att det icke i första hand är fråga om att genom de ifrågasatta stipendierna kompensera de med hänsyn till levnadskostnaderna i vissa fall alltför låga lärlingslönerna utan snarare att ersätta den merkostnad som är förbunden med att genomgå utbildning på annan ort än hemorten. Stipendierna skulle i detta hänseende fylla samma syfte som de grundstipendier, som enligt beslut av 1946 års riksdag kunna tilldelas elever vid läroverk och liknande skolor.

Överstyrelsen har vid sina överväganden funnit en lösning enligt likartade linjer som de, som ligga till grund för sistnämnda stipendier, i förevarande fall vara den lämpligaste. Stipendierna böra sålunda enligt överstyrelsens mening utgå med enhetliga belopp och utan behovsprövning.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har sedermera för budgetåret 1949/50 och 1950/51 upprepat sina anslagsäskanden för båda ovan nämnda ändamål. Ärendena äro fortfarande beroende av Kungl. Maj:ts prövning och ha icke anmälts för riksdagen. Det får anses, att lösandet av förenämnda frågor äro av synnerlig betydelse för hantverkets möjligheter att erhålla en kvalitativt och kvantitativt tillfredsställande rekrytering av arbetskraft.

Med stöd av det anförda tillåta vi oss därför hemställa,
att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om
skyndsam utredning av förevarande spörsmål, vilken bör
bedrivas så snabbt att eventuella förslag i ärendena kunna
föreläggas 1951 års riksdag.

Stockholm den 25 jan. 1950.

Torsten Bengtson.

Alb. Ramberg.

Hugo Osvald.

Erik Arrhén.

Nr 153.

Av herr **Petersson, Emil, m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om understöd åt kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning.*

(Lika lydande med motion i Andra kammaren, nr 167.)

Stockholm den 25 januari 1950.

Emil Petersson.

Hugo Osvald.

Johan Sunne.

Nr 154.

Av herr **Damström, m. fl.**, *om ökat anslag till bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader.*

(Lika lydande med motion i Andra kammaren, nr 164.)

Stockholm den 25 januari 1950.

Karl Damström.

Georg Pettersson.

Einar Persson.

Elof Hällgren.